

Ks. Jan Rajczakowski*

KU ROZUMIENIU KOŚCIELNEJ SYNODALNOŚCI

TOWARDS AN UNDERSTANDING OF ECCLESIAL SYNODALITY

Abstract: Pope Francis, opening the 16th General Assembly of the Synod of Bishops on the topic: Towards a synodal Church: communion, participation, mission not only wants bishops to be involved in his work, but also invites all the baptized to participation in the process of listening and discerning God's will for Church. It is not to be a revolution, coup and overthrow of anything, but rather a renewal of that what has been its basic element since the beginning of the Church – listening to and discerning God's will.

Keywords: People of God, listening, synodality, clericalism, testimony, renewal.

9 października 2021 r. papież Franciszek rozpoczął w Rzymie XVI Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów na temat: *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja*. W niedzielę, 17 października 2021 r., synod został otwarty we wszystkich diecezjach na świecie. Papież zaproponował, aby nie był to synod kanoniczny w dawnym stylu, który polegał m.in. na tworzeniu prawa dla Kościoła partykularnego. Wówczas znaczącą rolę odgrywali kanoniści i teologowie. Celem obecnego synodu nie ma być wyłącznie przygotowanie konkretnych dokumentów, ale chodzi o trwałe wszczęcie w życie Kościoła zasady synodalności, która polega m.in. na wzajemnym słuchaniu Kościoła hierarchicznego i całego Ludu Bożego. Poprzednie synody miały swój początek i koniec, dotyczyły wąskich tematów. Obecny synod, zgodnie z wolą papieża, nie ma mieć swego zakończenia, lecz ma być nieustannym procesem odmieniającym Kościół¹. Otwierając synod, Franciszek chce, aby w jego prace byli zaangażowani nie tylko biskupi, lecz zaprasza

---

* Ks. mgr-lic. Jan Rajczakowski – doktorant Katedry Nowej Ewangelizacji Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

¹ Por. P. Libera. *Synod zainicjowany przez Franciszka pozwoli kreować nowy model Kościoła*. <<https://www.ekai.pl/bp-libera-synod-zainicjowany-przez-franciszka-pozwoli-kreowac-nowy-model-kosciola/>> [dostęp: 10.04.2022].

również wszystkich ochrzczonych do uczestnictwa w tym procesie słuchania i rozważania woli Bożej dla Kościoła.

W związku z powyższą inauguracją można było usłyszeć wiele komentarzy wiążących z tym wydarzeniem zarówno duże nadzieje, jak i wielkie obawy. Zaczęto zadawać pytania o to, czy mniej klerykalny Kościół oznacza, że duchowni powinni wyrzec się swojej roli pasterskiej? Czy Pismo Święte, sobory, Credo, Magisterium i cała Tradycja Kościoła będą miały wciąż arbitralne znaczenie w sprawach doktryny wiary, czy być może w procesie demokratyzacji Kościoła znaczenie to przejmie „nowoczesność” dostosowująca się do kolejnych wieków i pokoleń? Co więc w praktyce oznacza nawoływanie papieża Franciszka do bardziej otwartego i słuchającego Kościoła?

W niniejszym artykule postaramy się odpowiedzieć na pytanie, czy przytoczone wątpliwości są uzasadnione, czy nawoływanie papieża, by Kościół miał „ludzką twarz”, oznacza w rzeczywistości, że mniejszy nacisk powinno się kłaść na to, co nadprzyrodzone, i po cichu umniejszać wertykalny wymiar życia. Co tak naprawdę tworzy jedność w różnym rodzaju różnorodności?

1. ZNACZENIE SYNODALNOŚCI

Warto zauważyć, że synodalność nie jest wymysłem papieża Franciszka. Jej podstawy odnajdujemy już na kartach Pisma Świętego, chociażby w *Dziejach Apostolskich* i *Liście do Galatów*. Mamy tam do czynienia z pierwszym zgromadzeniem apostołów rozstrzygającym sprawy wiary. Oto Paweł i Barnaba przybywają do Jerozolimy, by poradzić się apostołów, czy należy dokonywać obrzezania nowo ochrzczonych pogan. Dlaczego Paweł przy pomocy Ducha Świętego nie podejmuje samodzielnej decyzji, tylko zwraca się do nich? Rozwiązaniem jest wspólnota. To w niej mamy szukać Boga i odpowiedzi na nasze pytania, „[...] bo gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt 18,20) – mówi Jezus².

Instytucja synodu powstała w II w., jako wyraz jedności pierwszych wspólnot chrześcijańskich, a zarazem z potrzeby konsultacji między tymi wspólnotami w sprawach wiary. Słowo «synod» pochodzi z języka greckiego i oznacza «iść razem», «odbywać wspólną drogę»³. Pierwotnie termin ten odnosił się do Kościoła jako wspólnoty tych, którzy wspólnie idą za Jezusem, czyli za Tym, który jest drogą, prawdą i życiem (J 14,6). Z biegiem czasu, gdy Kościół zaczął intensywnie się

---

² Por. K. Wons. *Synodalność, nie demokracja. Franciszek nie robi rewolucji, a Niemcy wkroczyli na drogę Lutra*. <<https://klubjagiellonski.pl/2021/09/18/synodalnosc-nie-demokracja-franciszek-nie-robi-rewolucji-a-niemcy-wkroczyli-na-droge-lutra/>> [dostęp: 10.04.2022].

³ Por. M. Olszewski. *Rola kolegialności i synodalności w budowaniu wspólnoty eklezjalnej w świetle posoborowych dokumentów Kościoła*. „*Studia Teologii Dogmatycznej*” 12:2019 t. 5 s. 105-106.

rozwijając i powstało wiele nowych biskupstw oraz prowincji kościelnych, zauważono potrzebę zwoływania synodów o różnym charakterze, ponieważ było oczywiste, że wspólnoty chrześcijańskie żyjące w różnych miejscach muszą być nie tylko w łączności duchowej, ale także odbywać wspólne spotkania w celu zachowania jedności wiary. W ten sposób zaczęto zwoływać pierwsze synody diecezjalne i prowincjonalne⁴. Nie jest więc bezpodstawne powtórzenie za Janem Chryzostosem i papieżem Franciszkiem, że słowa «Kościół» i «synod» są synonimami⁵.

Na wzór chrześcijan pierwszych wieków, którzy podążali wspólną drogą za Chrystusem, synodalność wzywa współczesnych wiernych, aby wsłuchując się w głos Boga Trójjedynego, także podążali razem. Dlatego Franciszek zaproponował, by proces synodalny nie był wyłącznie zgromadzeniem biskupów, do czego przyzwyczyli nas ostatnie wieki, ale także drogą wszystkich wiernych, w której każdy Kościół lokalny ma do odegrania integralną rolę. Wyłącznie takie działanie umożliwi uczestnictwo w misyjnej działalności Kościoła, tworząc i umacniając jego komuniję. Tego rodzaju działanie stanowi konstytutywny wymiar Kościoła, o czym zresztą pouczył już Sobór Watykański II, m.in. w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Papież nie ogłasza więc niczego nowego, lecz powraca do postanowień soboru, który wzywał do ożywienia poczucia, że wszyscy ochrzczeni, zarówno hierarchia, jak i świeccy, są powołani do aktywnego uczestnictwa w zbawczej misji Kościoła⁶.

W tym miejscu należy zadać pytanie: czy w temacie synodalności uzasadnione jest posądzanie papieża Franciszka o rewolucyjność, skoro pojęcie synodalności można wyprowadzić zarówno z Pisma Świętego, jak i z historii pierwszych wieków Kościoła?

2. NIEBEZPIECZEŃSTWO NIEZROZUMIENIA SYNODALNOŚCI

Twierdzenie, że papież Franciszek poprzez ogłoszony synod chce dokonać rewolucji w Kościele (w negatywnym tego słowa znaczeniu), jest niezrozumieniem, czym ma być rozpoczęty synod. Ks. Piero Coda, który jest sekretarzem generalnym Międzynarodowej Komisji Teologicznej, zauważa, że papież często przypomina, że ten synod nie ma nic wspólnego z parlamentem czy sondażem opinii publicznej, lecz ukazuje w swoim nauczaniu, że jest to czas i wydarzenie łaski. To proces

---

⁴ Por. M. Białkowska. *Synod to wspólna droga*. <<https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2021/Przewodnik-Katolicki-9-2021/Wiara-i-Kosciol/Synod-to-wspolna-droga>> [dostęp: 10.04.2022].

⁵ Por. Franciszek. *Przemówienie papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów* (17.10.2015). <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html> [dostęp: 10.04.2022].

⁶ Por. Sobór Watykański II. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (21.11.1964) [dalej: KK] p. 32-33.

uzdrowienia Kościoła przez samego Ducha Świętego, który harmonizuje różnice i prowadzi ku jedności, którą jest osoba żywego, prawdziwego i obecnego w swoim Kościele Chrystusa Pana. W żadnym wypadku nie chodzi papieżowi o demokratyzowanie Kościoła, gdzie decyduje gra większości i mniejszości. Również nie chodzi mu o jakąś powierzchowną kosmetykę, lecz o zwrócenie uwagi i odkrycie na nowo głębokiej tożsamości Kościoła jako komunii i misji, która staje się konkretna i historycznie wyrazista, gdy jest podzielana przez wszystkich. Temu ma służyć realizacja procedury synodalnej, która oznacza wprowadzenie w ruch tego wszystkiego, czym Kościół jest naprawdę, czyli

[...] Ludem Bożym w drodze i symfonią różnorodności, które zbiegają się w jedności, aby służyć światu⁷.

Rozpoczęty synod ma na celu doprowadzić do powstania wielkiego Ludu Bożego, w którym nikt nie będzie wykluczony. Dlatego podczas rozpoczęcia drogi synodalnej w diecezji rzymskiej papież powiedział, że Kościół nie może być sztywno podzielony na przywódców i podwładnych; na tych, którzy uczą i tych, którzy powinni się uczyć. Historia Kościoła pokazuje bowiem, że Bóg nie działa w ramach utartych schematów. Niestety, na rozpoczętej drodze synodalnej zauważa się, że dla niektórych dużą trudnością jest dostrzeżenie i docenienie odpowiedzialności wszystkich ochrzczonych. Przyczyną tego może być myślenie zdominowane przez piramidalną i hierarchiczną wizję Kościoła⁸.

Przyjmując perspektywę eklezjologiczną Soboru Watykańskiego II, papież Franciszek stosuje obraz tzw. „odwróconej piramidy”, której szczyt znajduje się poniżej podstawy. W ten sposób papież przypomina, że w Kościele autorytet jest autorytetem służby, władza zaś jest władzą krzyża:

Jezus ustanowił Kościół, stawiając na jego szczycie kolegium apostołskie, w którym apostoł Piotr jest «opoką» (por. Mt 16,18), tym, który ma «utwierdzać» braci w wierze (por. Łk 22,32). Jednak w tym Kościele, niczym w odwróconej piramidzie, wierzchołek znajduje się poniżej podstawy. Dlatego ci, którzy sprawują władzę, nazywają się «sługami – *ministri*»: bowiem zgodnie z pierwotnym znaczeniem tego słowa są najmniejsi ze wszystkich⁹.

Słyszając powyższe słowa papieża, niektórzy mogą zapytać, czy duchowni powinni wyrzec się swojej roli pasterskiej? Oddać ją w ręce wszystkich wierzących?

---

⁷ P. Coda. *Członek komisji teologicznej: istnieje niebezpieczeństwo niezrozumienia Synodu*. <<https://misyjne.pl/czlonек-komisji-teologicznej-istnieje-niebezpieczenstwo-niezrozumienia-synodu/>> [dostęp: 10.04.2022].

⁸ Por. Franciszek. *Przemówienie papieża Franciszka do wiernych diecezji rzymskiej* (18.09.2021). <<https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2021/10/Przemowienie-Franciszka-18-wrzesnia-2021-pl.pdf>> [dostęp: 10.04.2022].

⁹ Tenże. *Przemówienie papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów* [dostęp: 10.04.2022].

Po raz kolejny w konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium* odnajdujemy wyjaśnienie powyższych słów. Sobór naucza, że zadaniem pasterzy wyposażonych w świętą władzę jest służyć, aby wszyscy, którzy są z Ludu Bożego i zdążają do tego samego celu, osiągnęli zbawienie. Pasterze jednak nie mają całego zbawczego posłannictwa Kościoła w stosunku do świata brać na siebie samych. Ich zadaniem jest tak sprawować władzę, czyli opiekę pasterską nad wiernymi, aby dostrzegać i doceniać ich posługi oraz charyzmaty, żeby wszyscy pracowali zgodnie, każdy na swój sposób dla wspólnego dzieła¹⁰. Tak więc pomiędzy wspólnotą a jej pasterzami, którzy zostali powołani do działania w imieniu jednego Pasterza, czyli Chrystusa, nie ma żadnego rozdziału, lecz wyłącznie rozróżnienie zadań na zasadzie wzajemności komunii.

ZAKOŃCZENIE

Synod o synodalności to trudne ćwiczenie ze słuchania siebie nawzajem, które może pomóc sprostać wymaganiom XXI w., charakteryzującego się gonitwą myśli, chaotycznością działań oraz brakiem czasu dla Boga i drugiego człowieka. Może stać się kluczem do otwarcia pozytywnej, pogłębionej relacji człowieka z Bogiem, Kościołem i drugim człowiekiem. To prawda, że Kościół potrzebuje impulsu do uzdrowienia swoich struktur i mechanizmów, aby w pełni były one podporządkowane zasadom płynącym z Ewangelii. Nie ma to być rewolucja, przewrót i obalenie czegokolwiek, a raczej odnowienie tego, co od początków Kościoła jest jego elementem podstawowym – słuchania i rozeznawania woli Bożej. Papież Franciszek mocno wierzy, że można to osiągnąć, pomimo wielu zagrożeń, z którymi przyjdzie zmierzyć się na rozpoczętej już drodze synodalnej.

BIBLIOGRAFIA

- Sobór Watykański II: *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (21.11.1964).
- Białkowska M.: *Synod to wspólna droga*. <<https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2021/Przewodnik-Katolicki-9-2021/Wiara-i-Kosciol/Synod-to-wspolna-droga>> [dostęp: 10.04.2022].
- Coda P.: *Członek komisji teologicznej: istnieje niebezpieczeństwo niezrozumienia Synodu*. <<https://misyjne.pl/czlonek-komisji-teologicznej-istnieje-niebezpieczenstwo-niezrozumienia-synodu/>> [dostęp: 10.04.2022].
- Franciszek: *Przemówienie papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów* (17.10.2015). <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html> [dostęp: 10.04.2022].

---

¹⁰ KK 18, 30.

- Franciszek: *Przemówienie papieża Franciszka do wiernych diecezji rzymskiej* (18.09.2021). <<https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2021/10/Przemowienie-Franciszka-18-września-2021-pl.pdf>> [dostęp: 10.04.2022].
- Libera P.: *Synod zainicjowany przez Franciszka pozwoli kreować nowy model Kościoła*. <<https://www.ekai.pl/bp-libera-synod-zainicjowany-przez-franciszka-pozwoli-kreowac-nowy-model-kosciola/>> [dostęp: 10.04.2022].
- Olszewski M.: *Rola Kolegialności i synodalności w budowaniu wspólnoty eklezjalnej w świetle posoborowych dokumentów Kościoła*. „Studia Teologii Dogmatycznej” 12:2019 t. 5 s. 103-112.
- Wons K.: *Synodalność, nie demokracja. Franciszek nie robi rewolucji, a Niemcy wkroczyli na drogę Lutra*. <<https://klubjagiellonski.pl/2021/09/18/synodalnosc-nie-demokracja-franciszek-nie-robi-rewolucji-a-niemcy-wkroczyli-na-droge-lutra/>> [dostęp: 10.04.2022].

Streszczenie: Papież Franciszek otwierając XVI Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów na temat: *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja* chce, aby w jego prace byli zaangażowani nie tylko biskupi, lecz zaprasza również wszystkich ochrzczonych do uczestnictwa w tym procesie słuchania i rozeznawania woli Bożej dla Kościoła. Nie ma to być rewolucja, przewrót i obalenie czegokolwiek, a raczej odnowienie tego, co od początków Kościoła jest jego elementem podstawowym – słuchania i rozeznawania woli Bożej.

Słowa kluczowe: Lud Boży, słuchanie, synodalność, klerykalizm, świadectwo, odnowa.